

SI CAU KÀRPOV, CAURÀ L'APARELL

Matx a mort

Kaspàrov i Kàrpov juguen aquests dies a Londres una revenja que, després, continuarà a Leningrad. Aquesta lluita pel títol mundial amaga una baralla entre dues maneres d'entendre el món que esguita totes les federacions, tots els escaquistes.

Ricard Calvo

En la quinzena partida del matx que va dur Kaspàrov a guanyar el campionat del món, fins aleshores en mans de Kàrpov, el futur campió va descobrir que els escacs no eren un joc, sinó una guerra, i una guerra a mort. En aquest procés, iniciat en aquella partida, es va adonar que po-

dia derrotar Kàrpov, i que, amb ell, no cauria només un home, sinó tot l'aparell del poder.

Després de guanyar el campionat, la FIDE (Federació Internacional d'Escacs) va exigir un matx de revenja. Poc ha pogut assaborir el triomf Kaspàrov. Durant el pròleg a aquest matx, les seues acusacions contra el president de la FIDE, el filipí Florencio Campomanes, acusat pel campió

de «dictador», a la màfia que governa aquest esport, teixida, també, al voltant de Kàrpov, i a les distintes sucursals que mantenen intacte el gran muntatge, entre les quals destaca la FEDA —Federación Espanola de Ajedrez—, s'han intensificat. En unes de les seues darreres declaracions Gary Kaspàrov va acusar Román Torà, president de la FEDA: «És una persona que presta suport totalment a les decisions de Campomanes i de Kàrpov. No fa res més».

Aquest campionat del món, de seguida ho descobrirem, és molt més, doncs, que una batalla d'escacs. Les dificultats repetides amb què ha topejat Kaspàrov en són una prova. Hi ha en joc molts i molt distints interessos.

Un tramvia anomenat desig

Anatoli Yevgenievich Kàrpov va nàixer en una família obrera establida

Dalt, Kàrpov i Kaspàrov, en el campionat del 85. Baix, Kàrpov, el desig.

compassió, i si el seu entorn no li ho permet, no té més remei que una desforada fugida cap endavant, la construcció d'un imperi on ell és el centre, i l'acceptació del món exterior només en base a aquestes coordenades.

La tècnica d'utilitzar els altres es desenvolupa, doncs, molt aviat i un veí una mica més major que ell es preocupa de desenrotllar el seu incipient talent per als escacs. Potser fou aquest xicot, **Sacha Kolichkin**, l'únic veritable amic d'Anatoli Kàrpov.

En una societat on els escacs són una passió nacional, el cultiu dels joves talents és absolutament garantit. Des de 1961, any en què Kàrpov puja a primera categoria i participa amb èxit en un campionat juvenil, el sistema dirigeix els progressos d'un xiquet que en 1966 serà ja mestre.

La família es trasllada a Tula, Rússia central, i el 1967 Kàrpov participa per primera vegada en un torneig a l'estranger, en una petita localitat txecoslovaca. La seua victòria és comentada per ell mateix en un revelador article titulat «El triomf de Tolia Kàrpov», on les tremendes dimensions del seu ego queden per primera volta manifestes per als atents observadors soviètics. La seua actitud callada i el seu posat feble no tenen res a veure

amb la modèstia, sinó que més aviat amaguen una aclaparadora voluntat de domini. Això explica que en els anys dels seus èxits juvenils (Campionat d'Europa 1967, competicions per equips en 1968, campionat del món juvenil 1969, obtenció del títol de gran mestre en 1970) accepte de mal grat, només, les ensenyances de l'escola especial de l'ex-campió mundial **Botvinnik**, el vell i màxim mestre dels escacs soviètics. El xoc entre els dos caràcters perdura fins als nostres dies, perquè en l'univers de Kàrpov, des de ben jove, només tenia cabuda qui s'hi integràs en l'ordre de valors d'ell i les seues ambicions n'eren el centre. Després de la mort del seu pare, aquest paper tutorial, però subordinat, és assumit per una de les grans eminències grises dels escacs a l'URSS: **Simon Abramovich Furman**, l'omniscient mestre d'humiliada biografia, fumador impenitent, callat investigador, que troba en el jove Anatoli el fill i deixeble que sempre havia desitjat tenir. La interacció resulta tan convenient per a Kàrpov que aquest es trasllada de la universitat de Moscou a la de Leningrad, on el treball amb Furman comença a rendir acceleradament: El punt culminant d'aquesta carrera a la maduresa en els escacs és el seu triomf en el fortíssim torneig Memorial Alekhine, a Moscou el

1971, on comparteix el primer lloc.

El camí quedava doncs obert per a l'objectiu únic i final que guiava els somnis de Kàrpov des dels llargs enclaustraments en el seu llit d'infantesa: El centre suprem dels escacs, que li permeta, com a l'aviador de les seues fantasies, tenir tothom per davall dels seus peus. En 1973 es classifica en el torneig interzonal de Leningrad per al cicle de candidats, on derrota successivament **Polugaievsky**, **Spassky** i **Korchnoi**.

El dia 3 d'abril, davant la incompareixença de **Fischer**, Anatoli Kàrpov és declarat Campió del Món d'Escacs. Les activitats de Kàrpov a partir d'aquest moment són enormement significatives per a una anàlisi de la seua personalitat. En efecte, una volta obtingut el màxim títol, l'ambició hauria de quedar satisfeta, i detingut el motor que impulsava a enfrontar-se i derrotar tots els altres.

a Zlatoust, un poblet dels Urals, el 23 de maig de 1951. Un tret clau per a entendre'n la poderosa personalitat és potser el fet d'haver estat durant la seua infància un xiquet greument malalt, del qual els metges dubtaven que arribàs a l'edat adulta. La mare, **Nina Grigorievna**, i la seua germana major, **Larissa**, ja jugava imaginàries batalles amb les peces d'escacs. El pare, edípic caràcter compulsiu, serà el seu primer adversari, i la primera lliçó que aprèn el xiquet de cinc anys és que no ha de plorar si vol derrotar-lo.

Les vivències dels xiquets malalts són necessàriament prolongades per una reflexiva digestió que les magnifica, ja que la fantasia és privada del contracolp necessari regulador dels jocs formatius, que, com l'escalpel d'un savi escultor, modelen la personalitat en harmonia amb el món circumdant. El xiquet malalt està sol i, si no vol caure en una llagrimosa auto-

CONTI-FOTO

COVER

Un fort desig d'autoafirmació, permanent, però, l'indueix a participar en els grans torneigs, un rere l'altre, sense desistir mai en el seu intent de derrotar a tots. És per això que les ocasionals partides perdudes són viscudes com una terrible ofensa, com un insult gravíssim del qual cal venjar-se en tots els nivells. Aquest aspecte de la personalitat de Kàrpov és aviat notori per a tots els comentaristes.

La llista d'èxits en els supertorneigs d'Anatoli Kàrpov és realment impressionant. El motor d'aquests, el tramvia anomenat desig, no és l'explicació oficial de combatre l'espectre de Fischer. Tot i que el mateix Kàrpov ho diga així: «Havent-me convertit en campió del món sense lluita, simplement havia de demostrar que no era cap regal del cel que jo hagués assolit el màxim títol quan em fou concedit».

El nou campió mundial modela a partir de 1975 totes les estructures administratives dels escacs soviètics. El terrible coronel **Baturinsky**, un dels executors de les purgues d'**Stalin**, es converteix en el seu braç dret, encara que, per raons de representativitat, la presidència teòrica de la Federació, l'ostente el cosmonauta **Sebastianov**, un home de Kàrpov també. Un nombre grup d'entrenadors treballa sota les seues ordres, començant pel gran mestre **Balashov** i el famós analista **Igor Saitsev**. **Georgadze**, avui premiat amb un contracte en la Federació espanyola, treballarà durant llargs períodes investigant obertures per a Kàrpov, i així ho hauran de fer un bon nombre de grans mestres que volen accedir a alguna de les invitacions per jugar torneigs en l'estranger. La premsa és controlada per **Roshal**, i per la seua posició de cap de redacció en la revista *64*, l'òrgan oficial dels escacs soviètics.

Paral·lelament a això, Kàrpov fa una completa utilització del poder polític i de l'aparell soviètic en què s'integra amb èxit absolut: És presentat com a model propagandístic a seguir per la seua força de voluntat, pel seu pragmatisme i el seu origen humil. És un rus pur, no un jueu o un intel·lectual, o algun sospitós nacionalista de qualsevol república soviètica. Així que Kàrpov rep l'Orde de Lenin, apareix en les fotografies abraçat per **Brejnev** i presideix les Joventuts Comunistes i el Moviment Soviètic per la Pau. Aquesta posició es veu reforçada després de dos matxs reeixits contra el dissident **Korchmoi**, un indomable samurai que no dubta a abando-

nar l'URSS quan comença a tramarnar tota una dictadura escaquista.

En aquest escenari, Kàrpov maneja tots els fils i tots depenen d'ell. **Cam-pomanes** i ell s'entenen a la perfecció, i un altre esperit afí, sota el lema «gens una sumus», és l'espanyol **Roman Torán**, que com Kàrpov col·lec-

és enormement brillant) i, sobretot, el seu interès per la història i les lleis, per l'explicació global del món com un procés continu que obeeix a forces abastables pel coneixement.

El seu aspecte físic és completament mediterrani, amb barba super-tancada i color hipermadur, reforçat

A partir del '75, el nou campió va modelar al seu gust totes les estructures administratives dels escacs soviètics.

ciona segells d'escacs, i que li presta inapreciables serveis com a periodista en llengua espanyola, i com a vice-president de la FIDE a Europa.

La llarga marxa cap a la corona

Gary Kimovich Kaspàrov va nàixer el 13 d'abril de 1963 en la ciutat caucàsica de Bakú, la capital de la república d'Azerbaidjan. El seu pare, un enginyer de raça jueva de cognom **Weinstein**, va morir en un accident quan el seu únic fill tenia només set anys; així, el seu progrés escaquístic posterior i el desenvolupament de la seua personalitat van estar, a partir d'aquella data, sota l'atenció de la seua mare, una bella i cultivada dona armènia, **Clara Kasparian**. Kaspàrov, com a nom, és el resultat de l'adopció del nom matern, russificat.

El nom és la cosa. El procés de modelatge personal de Kaspàrov com a ésser humà és paral·lel a l'evolució del seu nom. Els trets hebreus de la seua personalitat s'integren amb el creixement en un context més ampli, on són detectables la seua enorme passió intel·lectual, la seua gran curiositat, la seua vena artística i poètica, la seua atenció per les paraules (a parer dels seus traductors, el seu ús de l'idioma

per un cabell que comença ja a mostrar canes als 23 anys. Físicament, és un atleta que pot realitzar notables marques esportives, i és precisament aquesta sensació d'energia radiant en la seua persona i els seus gestos la primera característica que crida l'atenció del seu tracte. Kaspàrov és un explosiu home del sud, espontani, que enlluerna immediatament.

Aquesta irradiació d'energia és especialment constatable durant les partides d'escacs. Cada jugador té la seua «aura», el seu camp magnètic personal, que és percebut clarament per l'adversari. L'aura de **Fischer** era atemoridora, amenaçant, d'una agressivitat i una violència increïbles. Era com entrar en la casa d'un assassí. La de **Kàrpov**, en canvi, és silenciosa i gelada. No hi ha sorolls ni gestos, tret d'uns ulls de peix freds de color blau pàl·lid. La impressió en conjunt és inquietant i desagradable. Amb Kaspàrov, segons la descripció del gran mestre anglès **Jon Speelman**, és com si el contrincant es veïés colpejat per una sèrie d'ones de tremenda energia creixent, que l'envolten a cada moviment, a cada jugada.

La força escaquística de Gary Kaspàrov era tan evident ja des del seu començament que, abans que complís

els deu anys, l'ex-campió mundial **Botvinnik** va acceptar encarregar-se personalment dels seus progressos. El vell ermità, relegat durant l'era **Kàrpov**, va trobar en Kaspàrov el deixeble que el podia venjar. Segons les paraules del mateix Kaspàrov, ho deu tot a dues persones: la seua mare, i el seu mestre i pare espiritual, **Mikhail Moïessevich Botvinnik**. La sembla intensa i cuidadosa que tots dos van realitzar en la seua personalitat escaquística i humana només poden valorar-se parcialment a partir dels fruits que ja comencen a aparèixer, però que són visibles en germen de fa molts anys: El 1980, Kaspàrov obté el títol de campió mundial juvenil; el 1981, el de campió absolut de la Unió Soviètica; el 1982 guanyà el torneig interzonal de Moscou, i en els anys 83 i 84 es classifica per a la final del campionat del món, després d'eliminar successivament **Alexander Beliavsky**, a Moscou; **Víctor Korchnoi**, a Londres, i el veterà **Vassili Smyslov**, a Vilnius.

La cerimònia d'obertura del gran encontre cap al títol mundial va tenir lloc el 2 de setembre del 85, i, al marge dels inevitables discursos (Campomanes es va referir a la FIDE com «una organització humana»), l'únic punt notable per als observadors va ser que Kàrpov —el campió— i Kaspàrov no van tenir la necessitat de fer una encaixada. La primera partida, el 3 de setembre, va començar amb una idea original de l'idol de Kaspàrov, **Alekhine**. En un plantejament típic del seu estil dinàmic, els peons doblengats, teòricament una debilitat, es van convertir en una urpa que paralitzava la posició negra. Kàrpov no va encertar en els moviments de dama. El pas al final no va alleugerir, ni de bon tros, la pressió, i les blanques van guanyar un peó i ajornaren la partida en posició guanyadora. Kàrpov es va rendir l'endemà.

La segona partida, dos dies més tard, va ser d'una tensió enorme. Després d'un ajornament molt favorable per a Kaspàrov, aquest va cometre algunes inexactituds i va permetre a Kàrpov salvar-se amb un empat. Unes taules ràpides en la tercera partida indicaren que el campió anava recuperant terreny. La quarta parti-

Kasparov: la violència quasi colèrica.

Dos estils, dos mons

El caçador i la presa, difícil

Kàrpov juga, una vegada i una altra, els mateixos esquemes d'obertures. Vol sentir-se segur, en un terreny conegut. Treballa, sobretot, per no perdre. Els seus esquemes, encara que limitats, li són enormement familiars, especialment els distints finals que se'n deriven. Aquesta llició d'esquemes concrets té una altra característica: l'adversari sempre és temptat a extralimitar-se, a prendre la iniciativa, a equivocar-se. Aquest és l'instant que Kàrpov busca en el seu plantejament, que suposa una actitud de caçador a l'espera. Actitud que consisteix, sobretot, a reprimir el contrari. Hi ha un alt component sàdic en les seues maniobres. A cada moment pot dir al contrari: «Mira, jo tinc les taules, però tu, no». La majoria acaben desitjant la mort ràpida i es suïciden escaquísticament, la gran especialitat de Kàrpov. Domina aquesta tècnica, la de l'aranya i l'insecte, com ningú. Amb el seu equip de preparadors i analistes, Kàrpov és una màquina terrible, quasi invencible, destructora, però no creativa.

En Kaspàrov destaca l'energia, la violència quasi colèrica. Les seues peces són com una càrrega de cavalleria, que augmenta progressivament fins al final. En aquest procés es sacrifiquen els elements innecessaris, víctimes de la batalla, en benefici de les armes més poderoses. En Kaspàrov tot és estratègia i no tàctica. El seu fort, doncs, és la idea i no el càlcul. I la idea és sempre una idea en moviment. En les partides de Kaspàrov tot és dinàmic. A l'igual que Cèsar, no es queda mai esperant en el campament, sinó que passa Rubicons i diu que la sort ja ha estat tirada. Per això, la ràpida mobilització d'efectius tradicionalment tan pesats de desplaçar, com ara les torres, autèntica artilleria pesada en els escacs. Aquest estil, que es basa tan fermament en la rectitud de la línia, té, també, els seus punts dèbils: els detalls són menyspreats, i també el càlcul concret de variants tàctiques. □

da va ser un error complet de plantejament per part de Kaspàrov, que va quedar condemnat a la pitjor situació en què podia caure: la passivitat estratègica. La tècnica refinadíssima de Kàrpov per incrementar el seu avantatge en aquest tipus de posició causa vertaders calfreds. Una victòria típica de l'estil de Kàrpov.

Va ser, sens dubte, un altre error de Kaspàrov, probablement motivat per la impaciència, el fet de no prendre's un dia de descans per digerir la derrota. De nou, sobrevalorant les seues possibilitats, va acabar perdent la iniciativa, un presagi fatal. En un intent per obtenir alguna possibilitat, va perdre un peó sense prou compensació, i la tècnica de Kàrpov va aparèixer de nou, implacable.

Durant les cinc partides següents, que van acabar totes en empat, es van produir alguns fets significatius que demostraven que la «màfia» —utilitzant la mateixa denominació de Kaspàrov— tornava a fer-ne de les seues. El periodista iugoslau **Radko Knesevic** va perdre el seu visat, malgrat les protestes dels seus col·legues. El fet d'haver publicat en la revista *Sport*, del seu país, una entrevista contun-

COVER

dent amb Kaspàrov titulada «No s'ha de confiar mai en Campomanes» va ser-ne el motiu real.

La partida onzena, l'1 d'octubre, va marcar el canvi de signe de l'encontre. En una posició aparentment tranquil·la, Kaspàrov va sembrar una perillósíssima trampa tàctica, inspirada en el famós tema combinatori

abraçat a Leonid Brejnev. Quan a primers d'octubre vaig preguntar per ell durant una visita a la catedral dels escacs, em van respondre que «l'estaven netejant». Era el període immediatament següent a la partida onzena.

Els observadors polítics han detectat un desplaçament cap al sud de les esferes del poder soviètic. **Gorbatxev**

sonal de Kaspàrov. Diuen que va ser ell el qui va impedir que la Federació Soviètica, manejada per Kàrpov, sancionàs Kaspàrov per unes fortes declaracions al setmanari *Der Spiegel*.

Els símbols i els estils canvien amb un nou règim. El ja madur Kàrpov, amb la seua antiintel·lectualitat i les seues maneres dictatorials, ha estat ja ultrapassat per l'era Gorbatxev. Un jove procedent del sud, representant de les minories ètniques, culte i creatiu, excel·lent esportista, partidari del joc net, de la llum i els taquígrafs, és un model molt més concordant amb el nou estil del Kremlin.

Ni Gorbatxev ni Kaspàrov poden canviar les coses de la nit al matí. L'aparell del poder té les seues pròpies lleis, i el nombre de poderosos funcionaris fossilitzats i ancorats en l'antic cercle de prebendes i interessos és encara molt gran. Però s'han anunciat eleccions per a la Federació Soviètica per a després d'aquest matx de revenja Kàrpov-Kaspàrov. Si el jove de Bakú manté la corona, no sembla que tinguin res a fer els qui el van obligar al silenci. **Sebastianov i Baturinsky**, i amb ells **Roshal** i un gran nombre d'adherits, poden caure del càrrec i, amb la seua caiguda, pot aparèixer una nova manera de fer les coses.

Pel que fa a la FIDE, a les acaballes d'any tenen lloc les eleccions a president, i al final de l'any passat es va presentar oficialment una candidatura oposada a **Campomanes**, que componen el brasiler **Lucena** i l'anglès **Keene** i que compta, en principi, amb el suport i les simpaties de Kaspàrov. La lluita en els comicis es preveu tan equilibrada com ho és en el tauler, ja que cada país és un vot, i tant val el de Lesotho com el de la Unió Soviètica. Hi ha més de cent països en la FIDE i els incessants viatges de Campomanes i els seus favors als portadors dels vots li concedeixen, en principi, un innegable avantatge. Per damunt, ja es pot establir que els països de la Commonwealth prestaran suport a Keene, junt amb tot Europa Occidental, tret de l'Estat espanyol, representat per Torà. Països del tercer món, asiàtics i africans, són el punt fort de Campomanes. Els països socialistes hi aniran dividits, com ho és la Unió Soviètica. La decisió ha d'arribar dels països de Llatinoamèrica, vint vots que inclinaran la balança a un costat o a l'altre. Aquesta és la missió encomanada al president de la Federació Espanyola, Romàn Torà, que Kaspàrov acusa de ser al centre de la mafia. □

Kaspàrov-Kàrpov: amb la victòria del primer, pot obrir-se l'era dels canvis.

Alekhine-Colle, en la qual va caure inesperadament tot un Kàrpov. Unes altres dues taules i una victòria aclaparadora de Kaspàrov en la partida 19. El matx s'acostava al final i la tensió creixia cada dia. El clímax es va assolir quan, després de dos empats, Kàrpov va guanyar en un esforç suprem, la partida 22, a causa d'un error difícil d'explicar de Kaspàrov en la jugada. Potser els nervis.

Després d'un empat, que va servir de preàmbul a l'autèntic final, va arribar el dia de la històrica partida número 24, que va significar l'adveniment, no sols d'un nou campió del món, sinó d'una nova era per a tots els escaquistes.

Però Kaspàrov, encara que en proclamar-se campió del món havia guanyat una batalla, no havia resultat vencedor encara en la guerra. Campomanes i la Federació havien establert que, si Kàrpov perdia, tenia dret a un matx de revenja. L'actual. Tanmateix, els vents polítics havien començat a canviar i començaven a bufar ja al costat de Kaspàrov. L'era Brejnev havia quedat enterrada amb el seu dirigent, i unes mans anònimes havien retirat del Club Central de Moscou el famós retrat de Kàrpov

procedeix de Sebastopol, el seu ministre d'Afers Estrangers, **Shevardnadze**, és georgià, i de la república d'Azerbaidjan procedeix **Geida Alev**, número dos del Politburó i amic per-